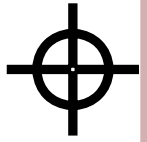

Ekonomika obrany bezpečnosti

2

**BEZPEČNOST JAKO STATEK A
PRODUKCE BEZPEČNOSTI**

CÍL

- vysvětlit pojmy a teorie známé z jiných předmětů v kontextu úvah o bezpečnosti a bezpečnostní politice
- ukázat fungování mikroekonomických modelů v odvětví obrany a bezpečnosti
- získat představu o rozsahu zdrojů používaných v bezpečnostním systému ČR

OSNOVA:

- Pojem statku a služby
- Produkční proces a uspokojení poptávky po bezpečnosti
- Kapitál a personál v bezpečnostním systému

Klíčová slova: *pojem bezpečnosti, statek a služba, veřejný a soukromý statek, čistý veřejný statek, smíšený veřejný statek, produkční možnosti, vzácnost ekonomických statků, výstup národní bezpečnostní instituce, produkční funkce, ekonomické faktory.*

DOPORUČENÁ LITERATURA

- SAMUELSON, P., A, NORDHAUS, W., D. *Ekonomie*. 1.vyd. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0192-4
- MUSGRAVE, R., A., MUSGRAVEOVÁ, P., B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management press, 1994. ISBN 80-85603-76-4.
- STIGLITZ, J., E. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1997. ISBN 80-7169-454-1.
- PEARCE, DW. *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. 2. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-42-2.
- POTŮČEK, M. Trh, stát a občanský sektor jako regulátory života společnosti. In Potůček, M. et al *Veřejná politika*. vyd. Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-86429-50-2, s. 85-120.

POJEM STATKU A SLUŽBY

- **Statky** (goods) – fyzické komodity, které přispívají k ekonomickému blahobytu. stát – statek, něco, co existuje nezávisle na tom, kdo to vyprodukoval.
- **Služby** (services) – nehmotné statky, úkon, po kterém existuje poptávka a jehož cena je determinována na příslušném trhu.
- **Komodita** (commodity) – jakákoliv věc vyráběná pro potřebu nebo směnu na trhu.

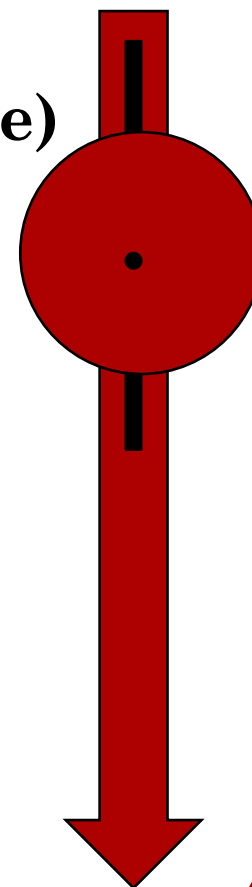
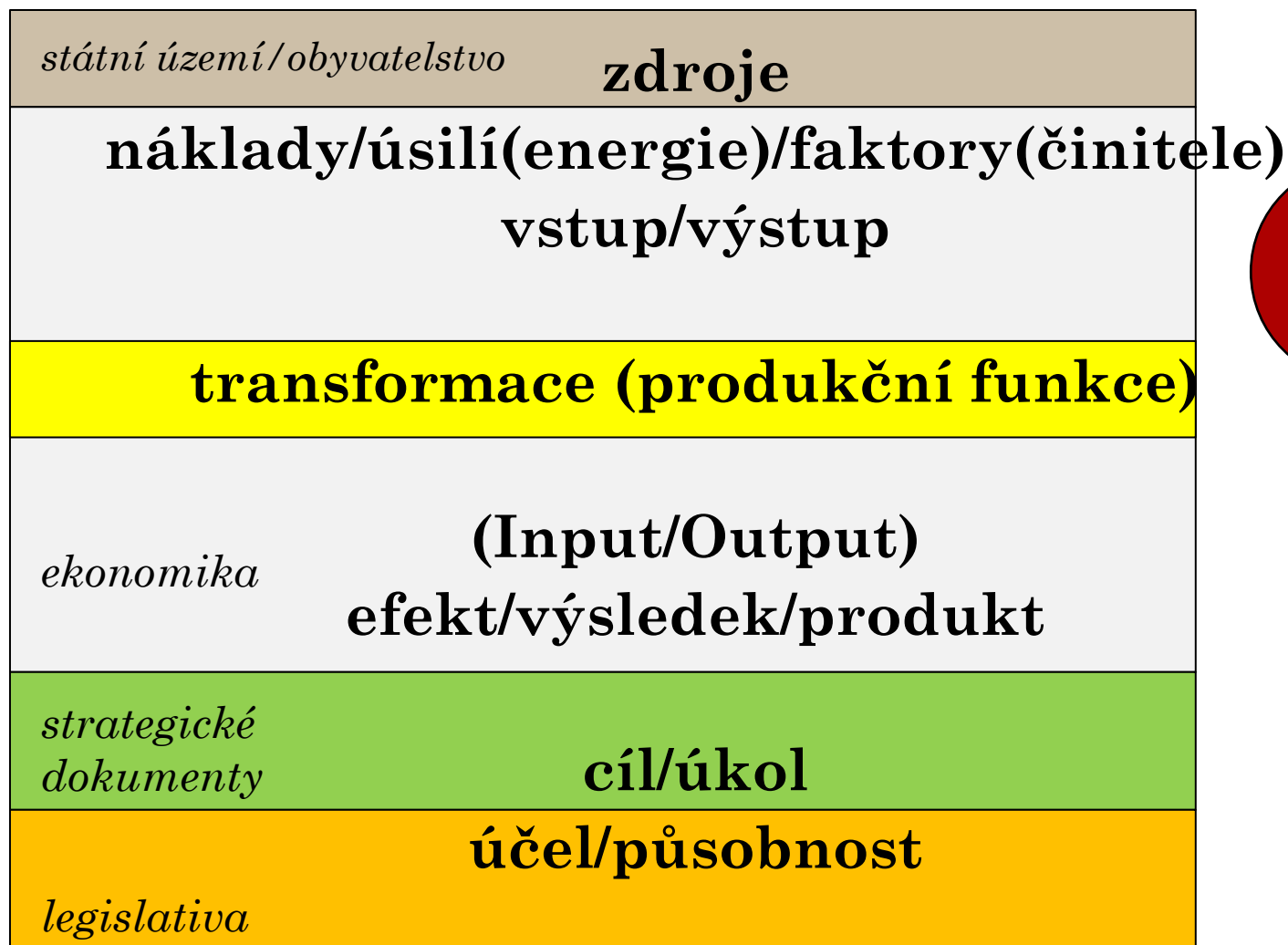
POJEM STATKU A SLUŽBY

- **Statek** = něco stálého, pevného užitečného.
Goods = vlastnictví, majetek.
- **Služba** = pomoc, podpora. Services = servus – otrok.
- **Komodita** = to, co je užitečné. Commodity = com+modus = při+měřený (vhodný k čemu).
- **Účel** = to, co máme u čela, k čemu směřujeme čelem.

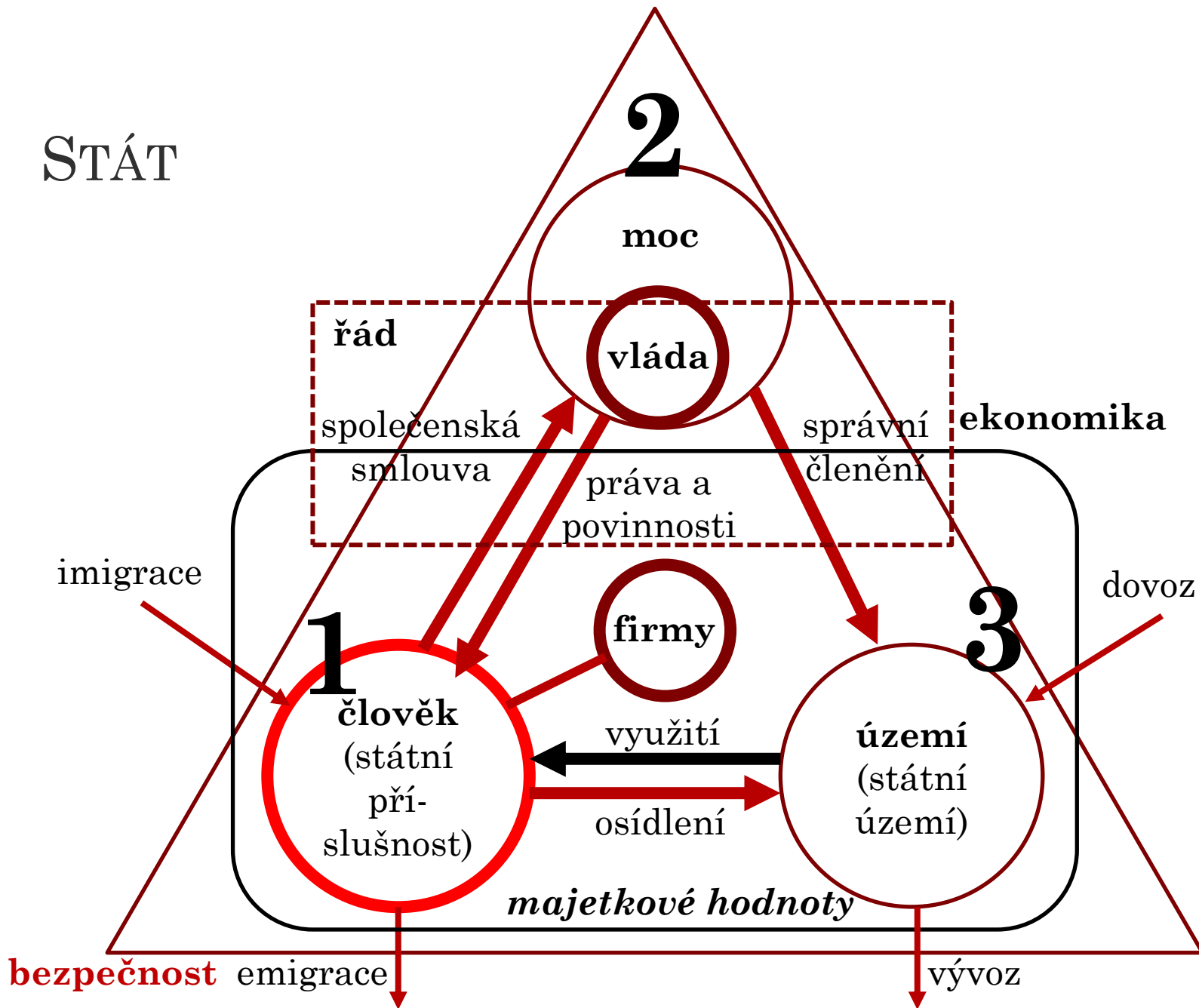
VEŘEJNÝ STATEK A SLUŽBA

- **Veřejný statek** = (1) **nerivalita spotřeby** – spotřeba statku/služby jednou osobou nesnižuje dostupnost statku nebo služby komukoliv jinému (2) **ne/vylučitelnost ze spotřeby** – ze spotřeby statku či služby nelze nikoho vyloučit, nebo vyloučení je buď technicky nemožné, a nebo by bylo velmi nákladné.
- **Čistý veřejný statek** (1 i 2 musí být splněno) a **smíšený veřejný statek** (1 musí, 2 nemusí být splněno).
- **Soukromý statek** = (1 i 2 neplatí).

PRODUKČNÍ PROCES (INSTITUCE)

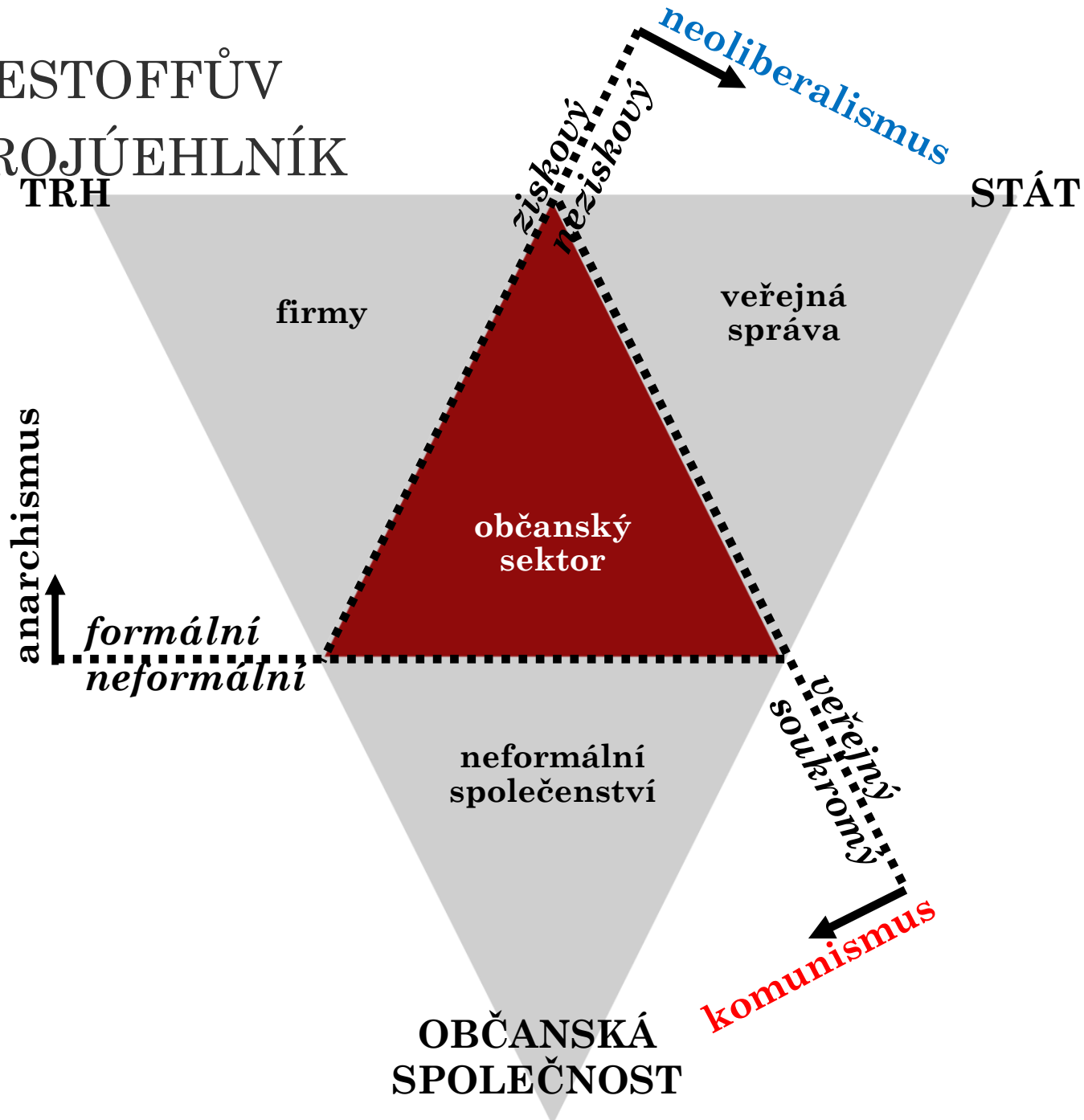
STÁT

MONOPOL STÁTU NA BEZPEČNOST A OBRANU

- Westfálský systém (silný národní stát = nejlepší podmínky pro ochranu života, zdraví a majetkových hodnot)
- Právo občanů na bezpečnost (společenská smlouva) a povinnost účasti na bezpečnosti státu
- Obranné a bezpečnostní schopnosti státu (bezpečnostní systém, ozbrojené síly, bezpečnostní/ozbrojené sbory, záchranné sbory/služby)
- Bezpečnostní federalismus (subsidiarita)
- Privatizace bezpečnosti

PESTOFFŮV TROJÚHELNÍK TRH

USPOKOJENÍ POPTÁVKY PO BEZPEČNOSTI

správní jednotka:	stát (národní ekonomika)			
druh moci:	veřejná moc (veřejná správa)		ekonomická moc	
část ekonomiky:	veřejný sektor		soukromý sektor	
ekonomický subjekt:	vláda		domácnosti	firmy
odpovědnost za uspokojení poptávka nese:	centrální vláda	místní (regionální) vláda (samospráva)	občan	podnikatelé
poptávku uspokojuje:	národní profesionální bezpečnostní instituce	obecní profesionální bezpečnostní instituce	svépomoc, dobrovolné (spolkové) aktivity	podnikatelské subjekty
působnost:	celostátní	místní	místní	celostátní
způsob zapojení pracovní síly:	donucení výkon povolání	- výkon povolání	- dobrovolnictví	- výkon povolání
druh zaměstnaneckého vztahu:	služební poměr	pracovní poměr	dobrovolník (prac. poměr)	pracovní poměr

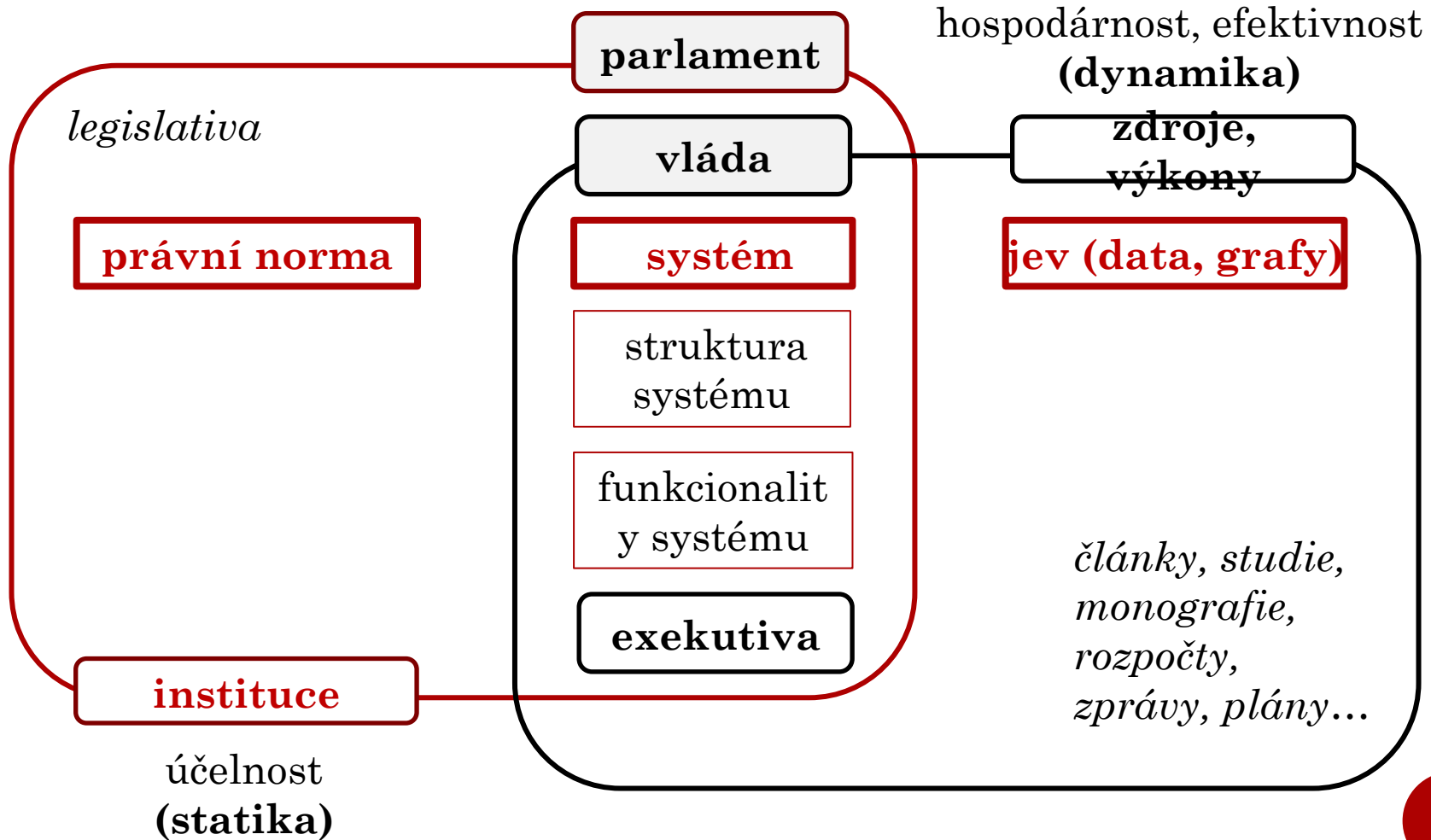
MOCENSKÁ KONTROLA PRODUKCE

- **zákonodárny sbor:** zákon – definuje účel (k čemu, proč) a stanoví úkoly (specifikace účelu) a přiděluje finanční zdroje.
- **moc výkonná (vláda):** politika (parametry úkolů v čase – cíle, metriky, výstavba schopností a správa, zdroje) + strategické dokumenty (koncepce, strategie apod.)
- **moc výkonná (ministr):** dosažení cílů a hospodárnost + efektivnost použití zdrojů pro naplnění cílů.

BEZPEČNOSTNÍ INSTITUCE (FEDERALISMUS A PESTOFFŮV TROJÚHELNÍK)

ekonomický statut		bezpečnost	vnější bezpečnost	vnitřní bezpečnost
veřejné	státní	Bezpečnostní rada státu meziresortní krizový štáb	ozbrojené síly ČR (AČR, HS, VKPR), VZ ČR, ÚZSI	Celní správa ČR, Vězeňská služba ČR (VS, JS), HZS ČR, P ČR, BIS , SSHR, Horská služba, o.p.s., SAR...
	krajské a obecní	bezpečnostní komise kraje/obce krizové štáby		obecní policie, JPO dobrovolných hasičů
soukromé	občanské			dobrovolní hasiči, ČČK, z.s.,
	podni- katelské			bezpečnostní agentury, hasičské sbory podniků

KONCEPCE VÝKLADU

PŘÍKLAD: ÚKOLY OZBROJENÝCH SIL

§ 9 zákona č. 219/1999 Sb., *o ozbrojených silách ČR*:

1. Základním úkolem ozbrojených sil je připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení.
2. Ozbrojené síly plní též úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků České republiky o společné obraně proti napadení.

PŘÍKLAD: DALŠÍ ÚKOLY OZBROJENÝCH SIL

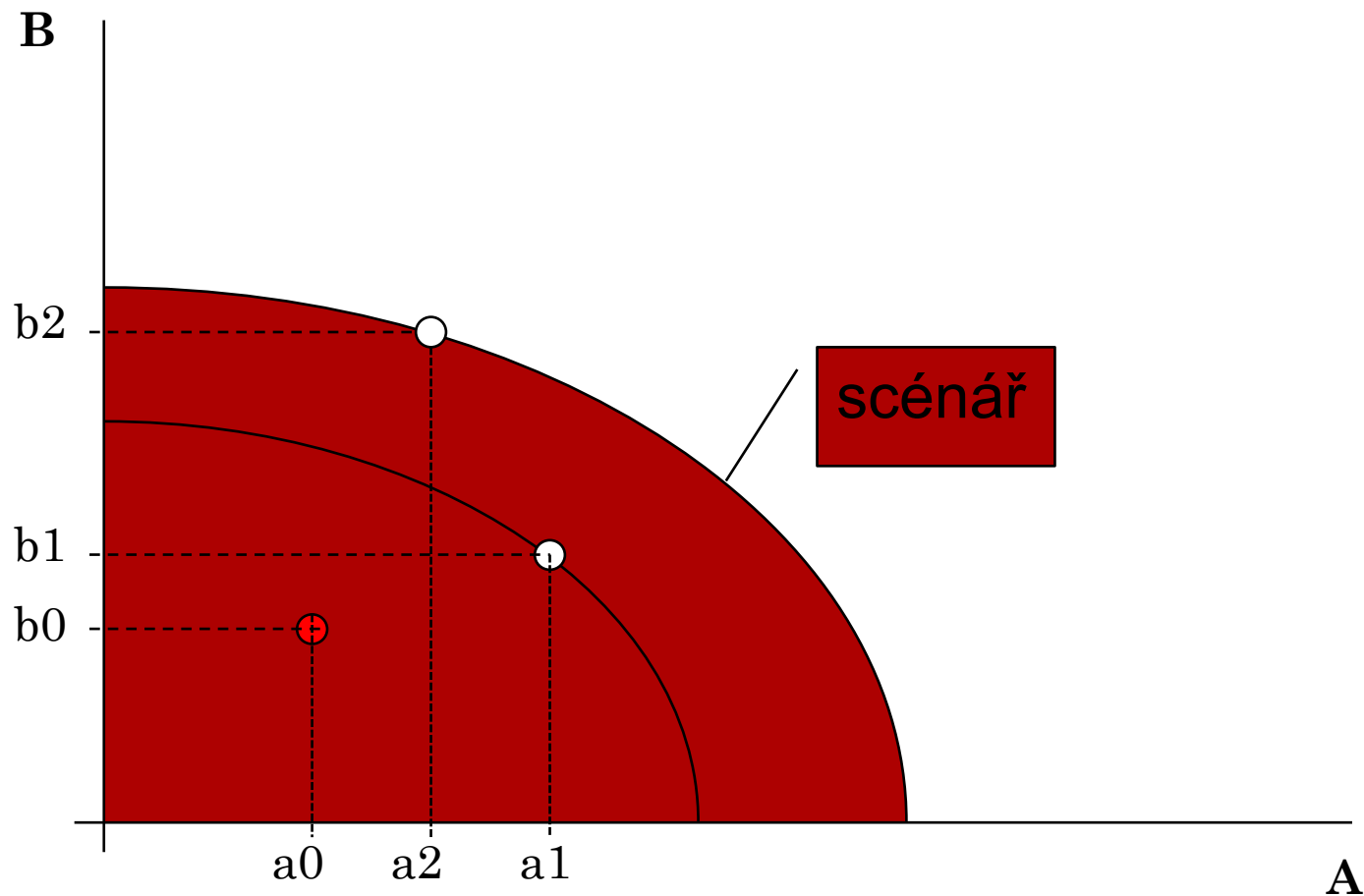
§ 14 zákona č. 219/1999 Sb. *o ozbrojených silách ČR:*

1. střežení objektů důležitých pro obranu státu,
2. plnění úkolů Policie České republiky, pokud síly a prostředky Policie České republiky nebudou dostatečné,
3. záchranné práce při pohromách nebo při jiných závažných situacích... nebo k likvidaci následků pohromy,
4. odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky,
5. letecká doprava ústavních činitelů,
6. zabezpečení letecké zdravotnické dopravy,
7. zabezpečování dopravy pro humanitární a evakuační účely,
8. zabezpečení kulturních, sportovních a společenských akcí,
9. plnění humanitárních úkolů v rámci civilní ochrany.

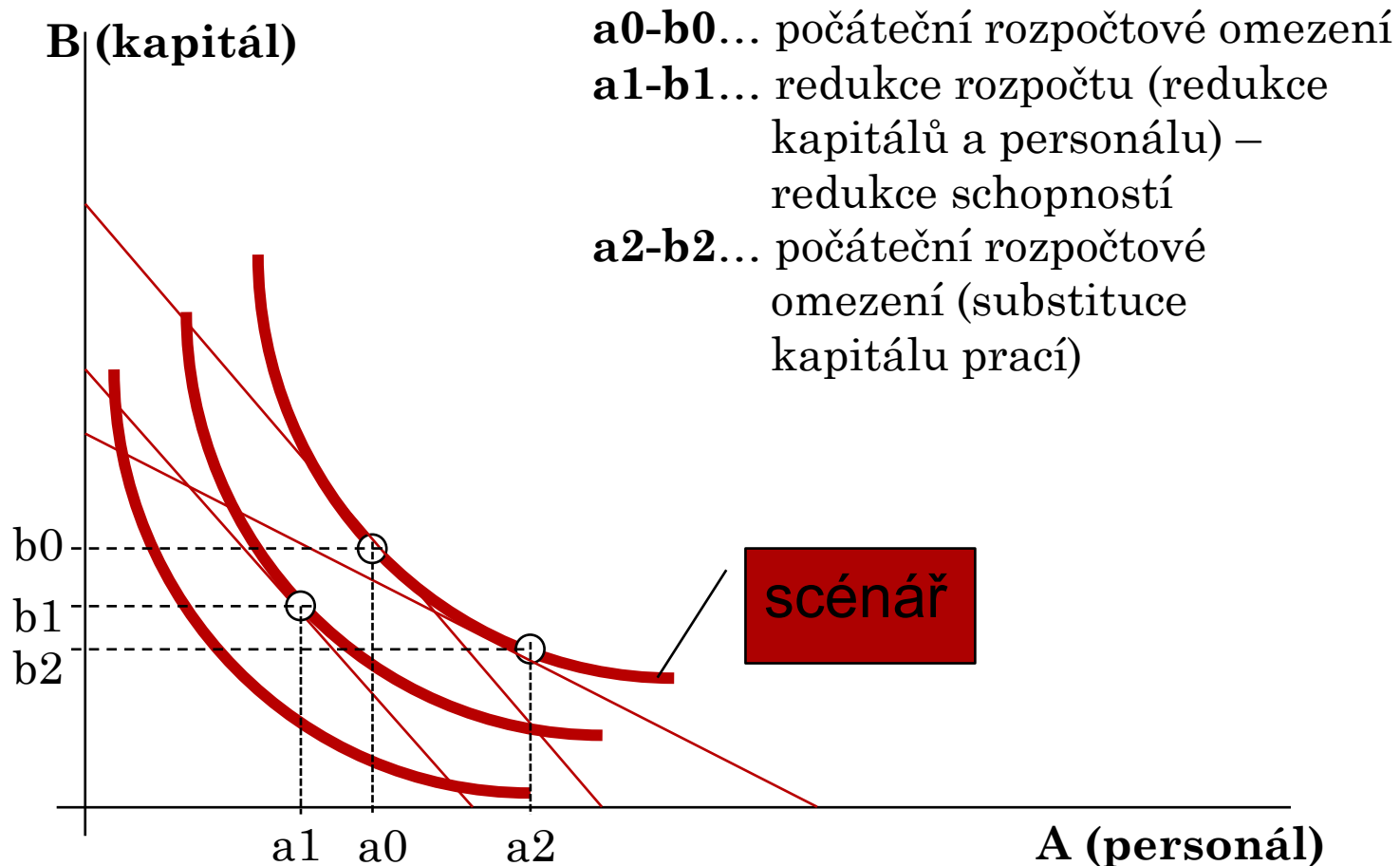
BEZPEČNOSTNÍ INSTITUCE Z EKONOMICKÉHO HLEDISKA

- „Jakákoliv **instituce** představuje organizační strukturu, kombinaci personálu (**lidské zdroje**) a majetku (**věcné zdroje**), prostřednictvím které je naplňován její účel definovaný národní legislativou. Výsledky činnosti jakékoliv instituce jsou dány kombinací faktorů práce a kapitálu.“
- Bezpečnost (popis situace považované za bezpečnou) lze zajistit jen kombinací lidské práce a kapitálu, a to za **existence rozpočtových omezení**.
- Popis vývoje situace je dán zvoleným **scénářem**.

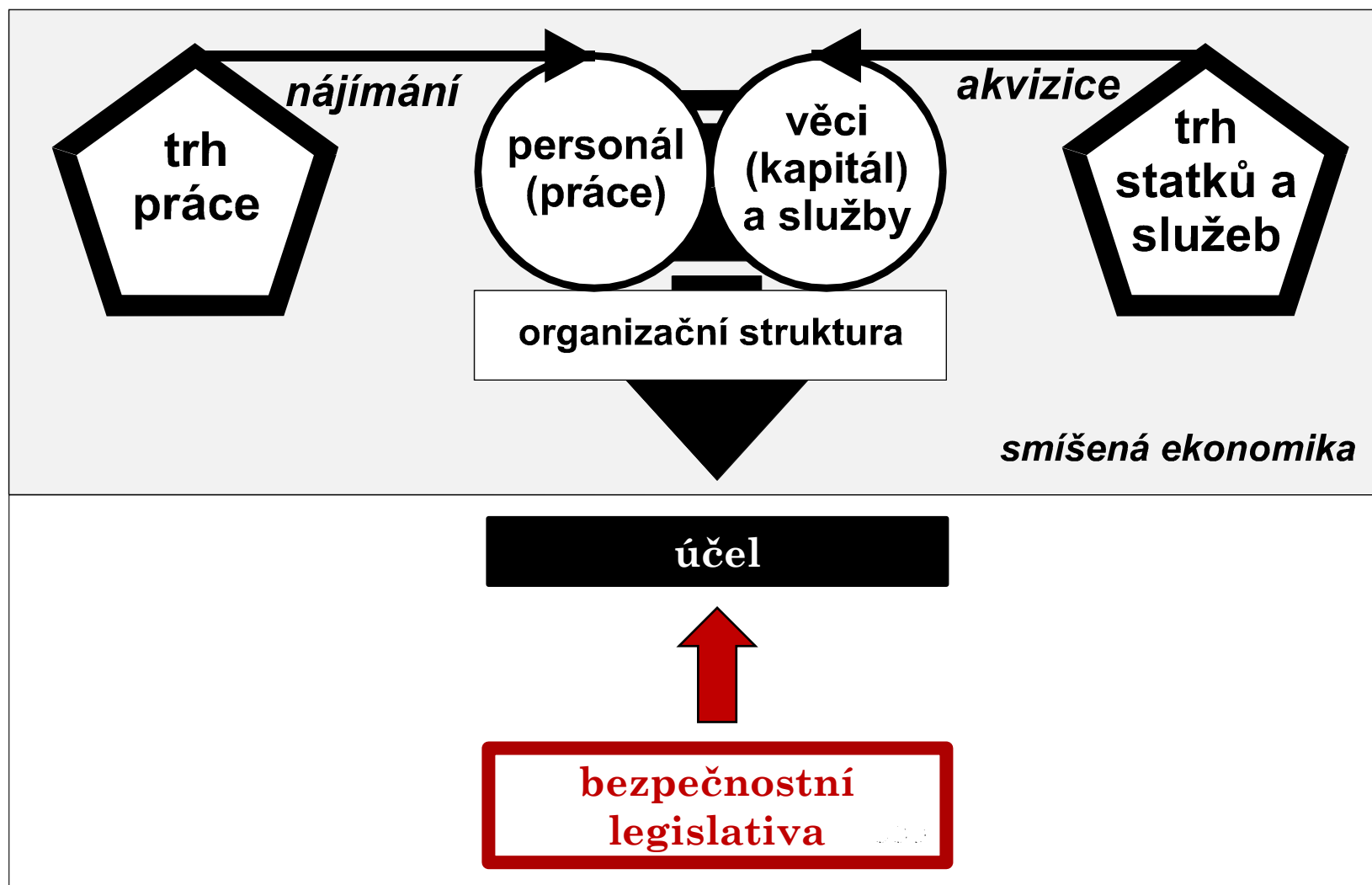
HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ (PPF)

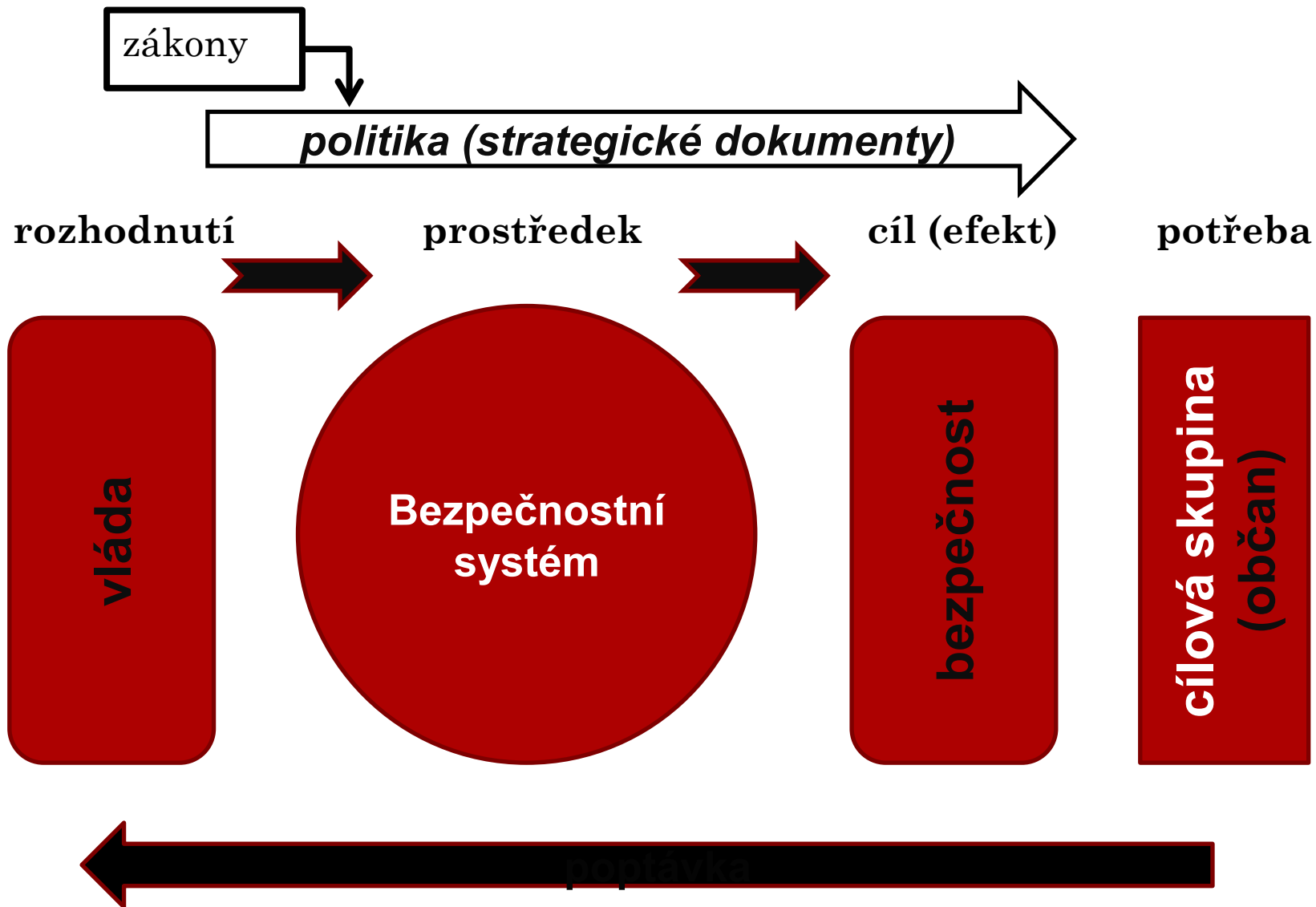
PRODUKCE BEZPEČNOSTI PŘI DANÉM ROZPOČTOVÉM OMEZENÍ (MODEL FIRMY)

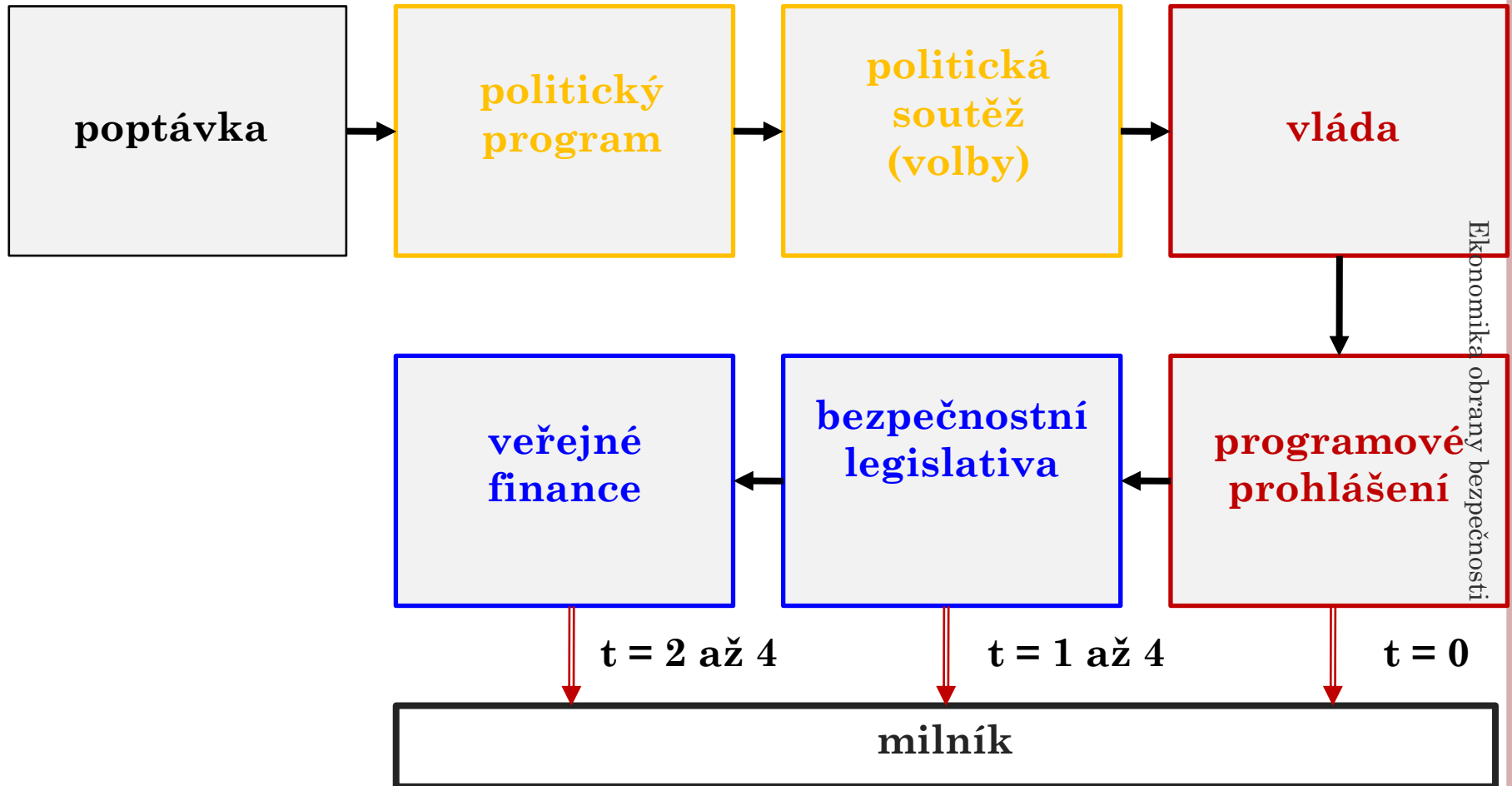
EKONOMICKÝ POHLED NA STÁT

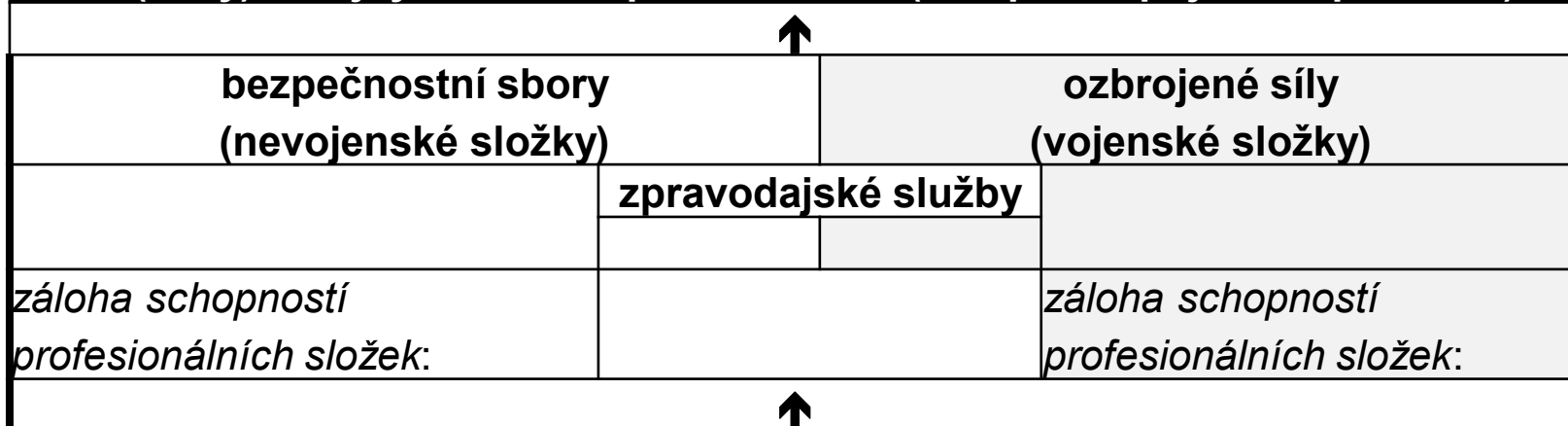
POPTÁVKA PO VEŘEJNÉM STATKU A JEJÍ USPOKOJENÍ

STRATEGICKÉ ROZHODOVÁNÍ

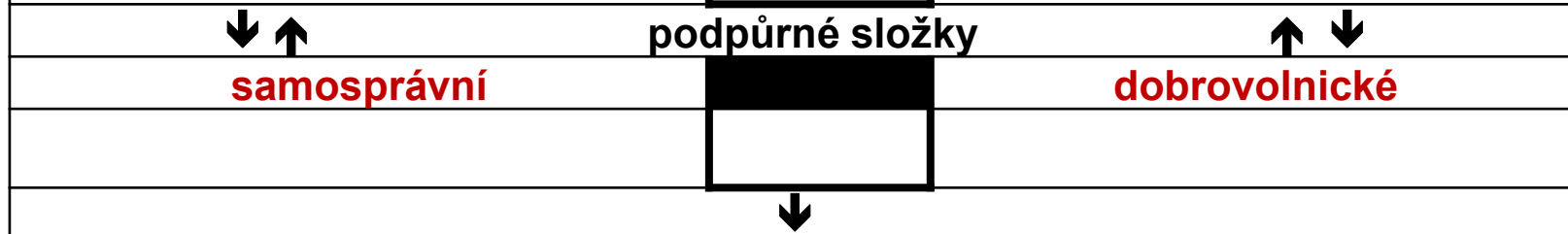
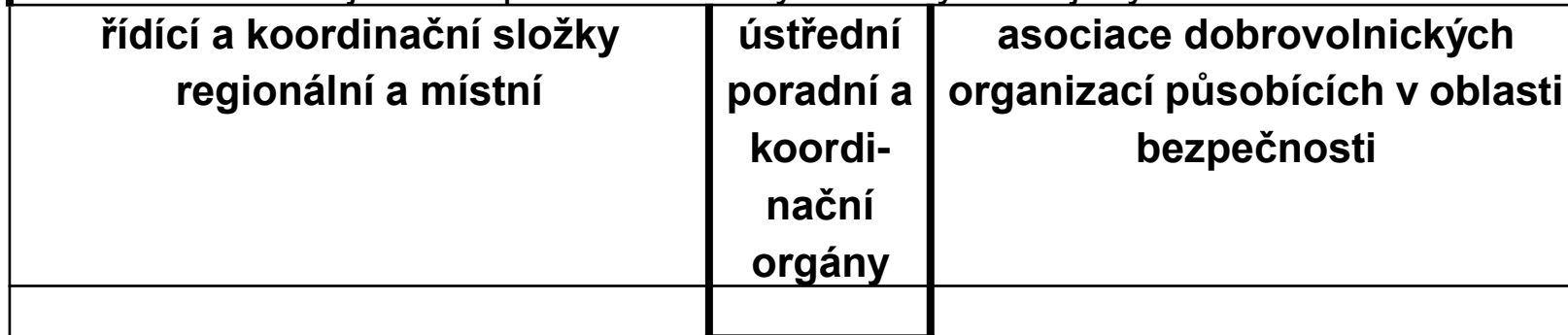
A: (čistý) veřejný statek bezpečnost státu (komplexní pojetí bezpečnosti)

↑

ústřední řídicí složky

předseda vlády, vláda, členové vlády (ministři) a ministerstva, v jejichž podřízenosti jsou bezpečnostní sbory a složky ozbrojených sil

B: (smíšený) veřejný statek bezpečnost (individuální bezpečnost)

HOW MUCH IS ENOUGH?

- scénář = různé kombinace lidské práce a kapitálu
- bezpečnostní struktura = množství voleb
- vztahy mezi vstupy a výsledky vyjádřené hodnotově

VĚCNÉ ZDROJE

- **veřejné prostředky** = veřejné finance + majetek
- **veřejné finance** = veřejné příjmy a veřejné výdaje (státní fondy, státní rozpočet/kapitoly, kraje/obce, státní podniky, příspěvkové organizace...)
- **Majetek** = majetek státu využívaný zejména a) k plnění jeho funkcí anebo v souvislosti s plněním těchto funkcí, b) k zajišťování veřejně prospěšných činností anebo pro účely podnikání (státní podniky, příspěvkové organizace...).
- majetek = kapitál

PERSONÁL V BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU

- **Ústavní činitelé** (poslanci, senátoři, prezident, ministři) – vztah ke státu vzniká volbou nebo jmenováním
- **Zaměstnanci**
 - ve služebním poměru (státní úředníci, příslušníci bezpečnostních sborů, příslušníci ozbrojených sil/vojáci z povolání) – vztah ke státu vzniká přijetím
 - v pracovním poměru – vztah ke státu vzniká uzavřením pracovní smlouvy
- **Dobrovolníci**
 - se vztahem ke státu (integrace do schopností) – vztah ke státu vzniká zařazením do instituce
 - bez vztahu ke státu
- **Povinná službou**
 - branná povinnost (vojáci základní služby/v záloze)
 - jiná povinnost (pracovní povinnost/osobní úkony)
- **Dodavatelský personál**

POČET ZAMĚSTNANCŮ

- plánovaný (scénář) a skutečný (rekrutace a retence)
- evidovaný
 - stavový počet k datu (1.1., 30.6., 31.12.)
 - průměrné přepočtené počty

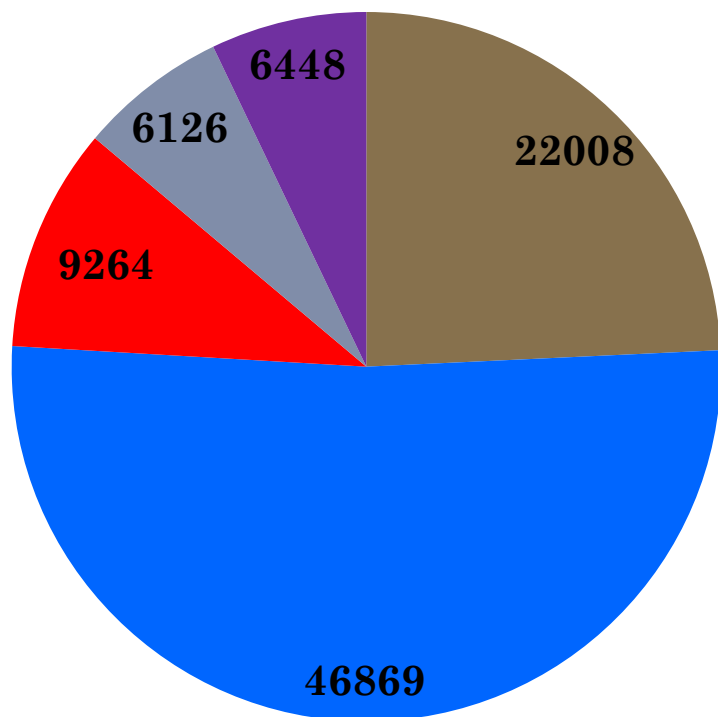
Složka		2010^{a)}	2011^{a)}	2012^{a)}
bezpečnostní sbory	Policie ČR (policisté)	43 272	41 224	39 395
	Hasičský záchranný sbor ČR (hasiči)	9 539 (73 422) ^{b)}	9 480 (72 633) ^{b)}	9 094 (72 311) ^{b)}
	Celní správa ČR (celníci)	4 320	4 161	4 549
	Vězeňská služba ČR (příslušníci Vězeňské služby)	6 599	6 695	6 885
	Gen. inspekce bezpečnostních sborů^{c)} (policisté)	-	195	195
zprav. služby	Bezpečnostní informační služba	?	?	?
	Úřad pro zahraniční styky a informace	?	?	?
	Vojenské zpravodajství (vojáci)	?	1 606 ^{d)}	?
ozbrojené síly	Armáda ČR^{e)} (vojáci)	16 784 (1 070) ^{f)}	15 839 (1 150) ^{f)}	15 835 (1 090) ^{f)}
	Vojenská kancelář prezidenta republiky (vojáci)	8	7	7
	Hradní stráž (vojáci)	600	579	640
	Vojenská policie (vojáci)	942	971	956
obecní policie (strážníci)		8 613	8 581	8 580

poznámky:

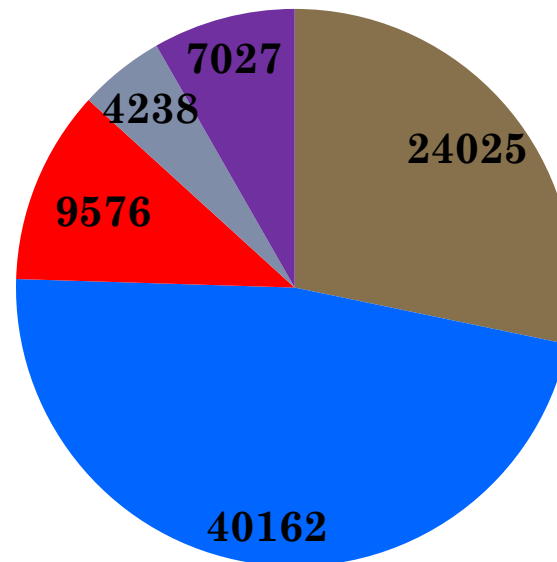
a) údaje k 31. 12., skutečné stavy b) členové jednotek Sdružení dobrovolných hasičů obcí a podniků c) Údaj pro rok 2012; K tomuto datu bylo plánováno 275 systemizovaných míst. d) Údaj pro rok 2012; číslo zahrnuje útvar speciálních sil v počtu 379 vojáků. e) Plánované a skutečné počty vojáků jsou daleko vyšší. U armády schází doplnit 1/5 systemizovaných míst. Část vojáků navíc slouží mimo tzv. vojenské jádro, tzn. ve školách, vojenských nemocnicích, na ministerstvu – mimo Generální štáb Armády ČR. f) Aktivní zálohy (průměr)

ZAMĚSTNANCI VE SLUŽEBNÍM POMĚRU

2004

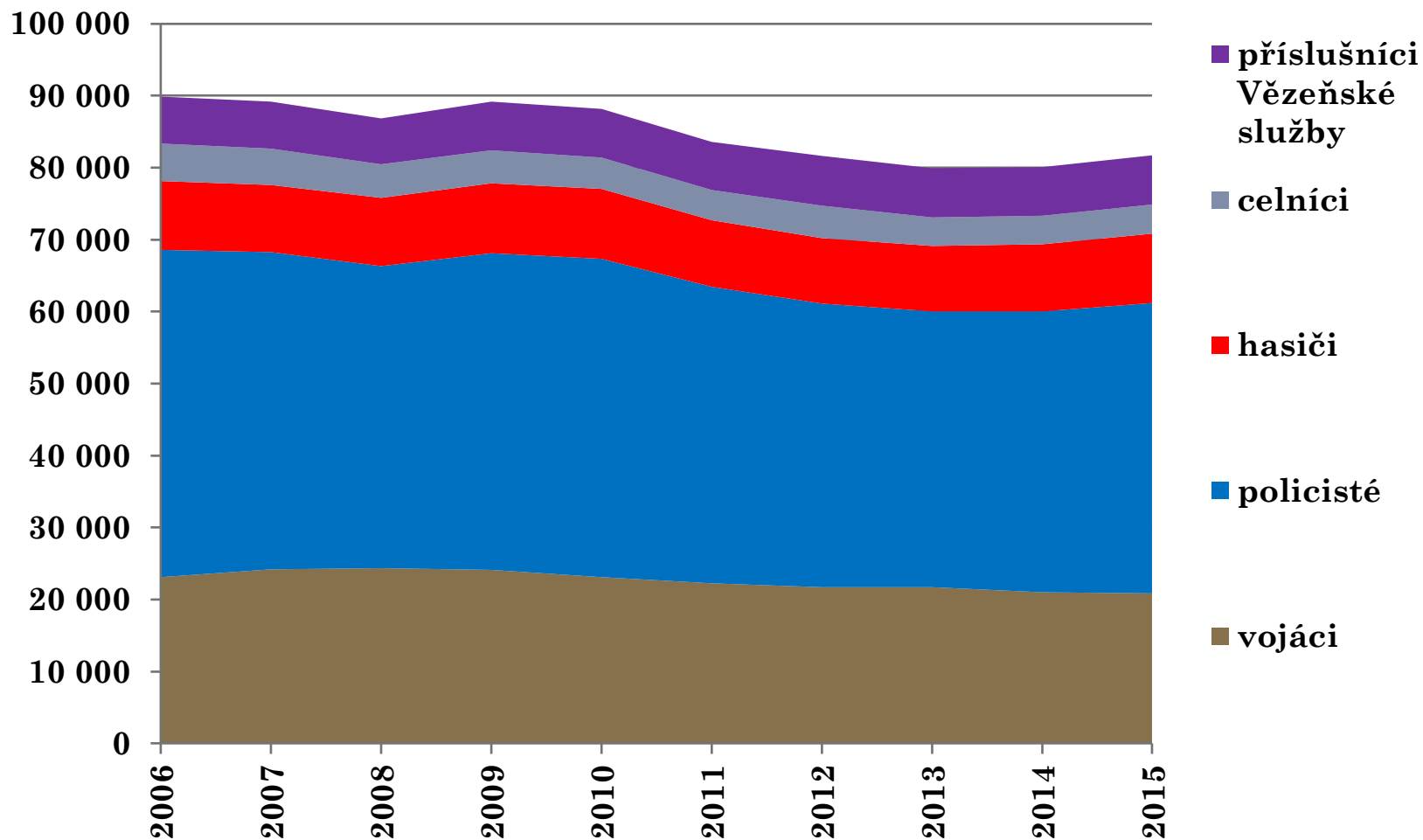

2019

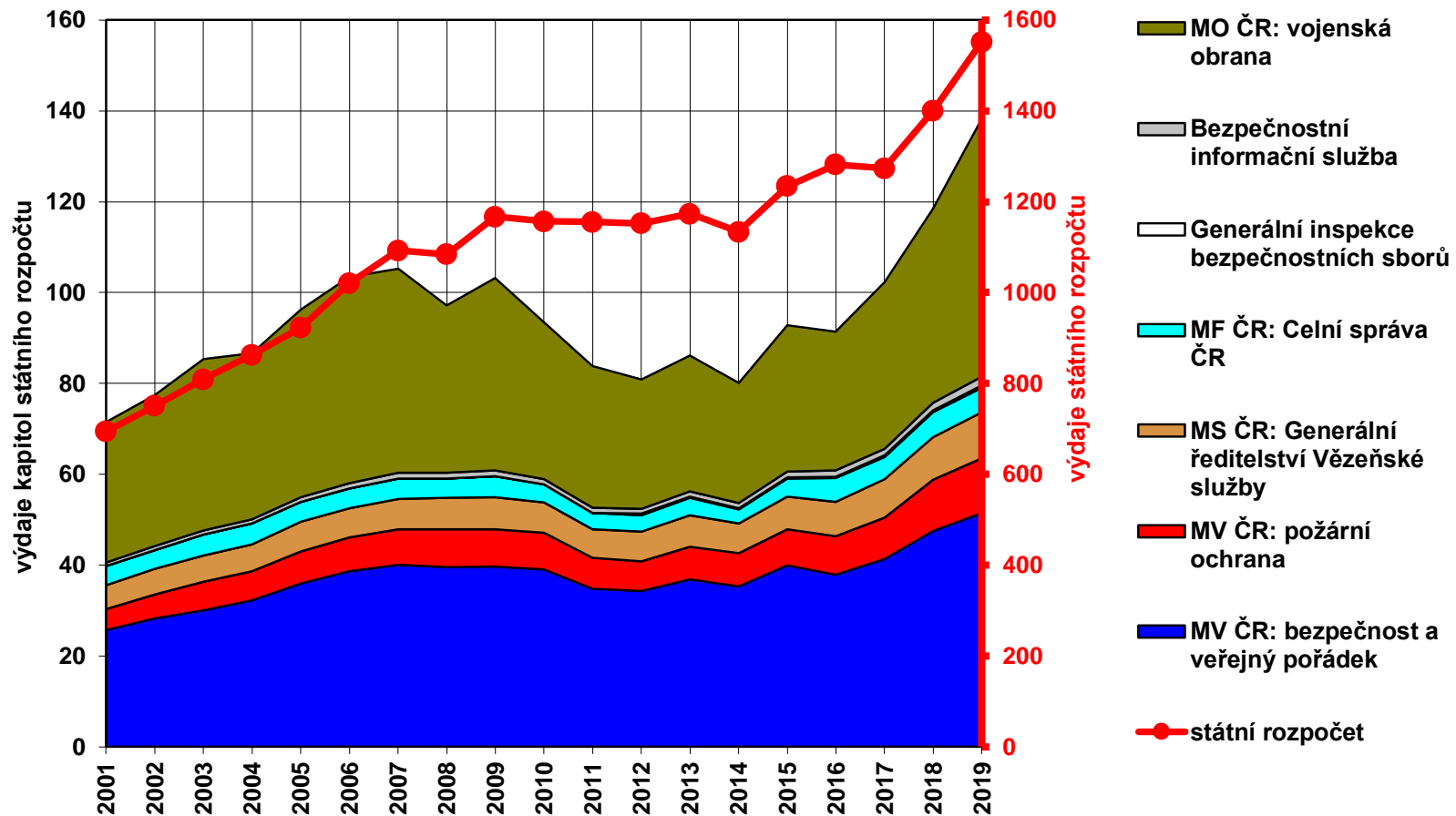
- vojáci
- policisté
- hasiči
- celníci
- příslušníci Vězeňské služby

OZBROJENÉ SÍLY A BEZPEČNOSTNÍ SBORY V LETECH 2006–2015

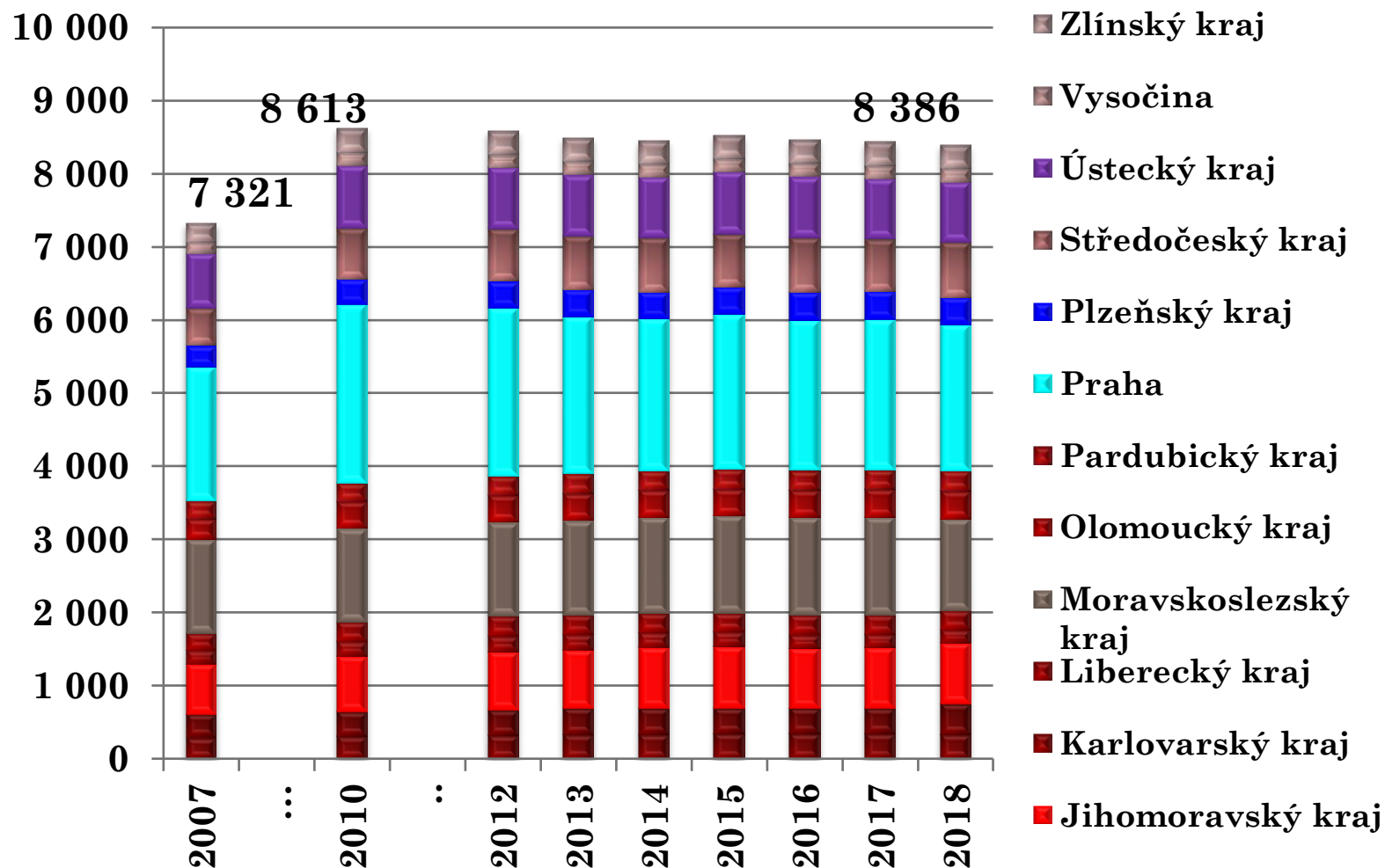

pramen: ČSÚ

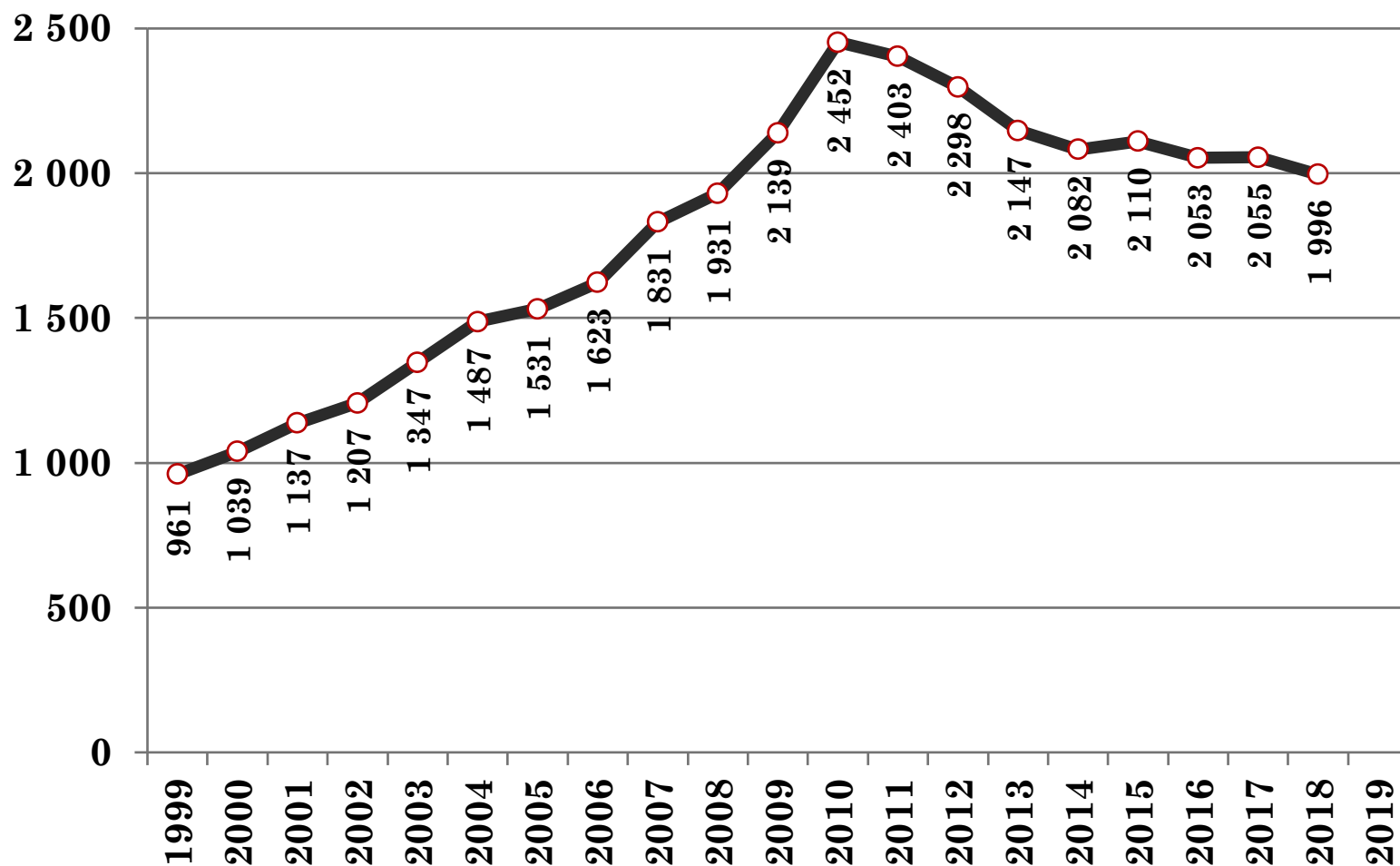
VÝDAJE STÁTNÍHO ROZPOČTU ČR NA OBRANU A BEZPEČNOST V LETECH 2001–2019 (MLD. KČ)

POČET STRÁŽNÍKŮ OBECNÍ POLICIE V ČR V LETECH 2007, 2010, 2012–2018

POČET STRÁŽNÍKŮ MĚSTSKÉ POLICIE HL. M. PRAHY V LETECH 1999–2019

pramen: MP hl. m. Prahy

SHRNUTÍ

1. Bezpečnost je statkem. S využitím kritérií ne/vylučitelnosti ze spotřeby a ne/rivality se rozlišují se soukromé statky a veřejné statky (čisté a smíšené).
2. Stát v rámci vestfálského paradigmatu má monopol na bezpečnost a zákony rozhoduje o jeho omezení ve prospěch soukromých subjektů, nebo se o něj dělí s obcemi v rámci bezpečnostního federalismu.
3. Z pohledu ekonomie jde v případě bezpečnosti o zajištění dostatečné kombinace lidské práce a kapitálu odpovídající scénáři.
4. Pro analýzu problematiky bezpečnosti lze použít mikroekonomické modely firmy a hranice produkčních možností.

OTÁZKY A ÚKOLY

- Pestoffův trojúhelník je velmi užitečný nástroj pro analyzování vztahů uvnitř státu (společnosti a ekonomiky).
– Jaké důsledky by pro bezpečnost jednotlivce mělo, kdyby se vyskytly tzv. extrémní případy, např. nebyl by žádný soukromý sektor, existoval by jen ziskový sektor apod.?
- Pro pochopení vztahů uvnitř státu/ekonomiky je důležitý pojem (bezpečnostní, fiskální) federalismus. Co tento pojem vyjadřuje? Ve vztahu k definici bezpečnosti podle ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o *bezpečnosti ČR*, ve znění pozdějších předpisů, které schopnosti bezpečnostního systému musí být pod přímou kontrolou vlády a proč, a které naopak mohou být přenechány obcím, nebo dokonce mohou být privatizovány?
- Co vyjadřuje model hranice produkční možností? Je nějaká souvislost mezi tím, co vyjadřuje tento model a extrémními situacemi v Pestoffově trojúhelníku?